

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาพยาบาล เป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรพยาบาลที่มีคุณภาพ สำหรับปฏิบัติงานในโรงพยาบาลและสถานบริการทางสาธารณสุขระดับต่าง ๆ พยาบาลเป็นบุคลากรสาธารณสุขที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัย ดังนั้นจึงนับได้ว่า การศึกษาพยาบาลเป็นการศึกษาสาขาวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางสาธารณสุขของประเทศ ระบบการจัดการศึกษาพยาบาลที่ดำเนินอยู่ในประเทศขณะนี้มียุทธศาสตร์หลายหน่วยงานที่ร่วมกันรับผิดชอบ โดยมีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับภาครัฐ การจัดการศึกษาพยาบาลในส่วนของกระทรวงสาธารณสุขส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของกองงานวิทยาลัยพยาบาล ซึ่งมีวิทยาลัยพยาบาลอยู่ในสังกัด 23 แห่งทั่วประเทศ

ในการบริหารงานของวิทยาลัยพยาบาลให้สามารถบริหารและจัดการเพื่อให้ได้ผลผลิตของระบบการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของวิทยาลัยพยาบาลได้นั้น การจัดระบบแผนงานของวิทยาลัยพยาบาลและการวางแผนให้สอดคล้องกับระบบบริหารจัดการของวิทยาลัยพยาบาล เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินการผลิตพยาบาลให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขและตอบสนองแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามแผนพัฒนาการสาธารณสุข

จากการรวบรวมปัญหาของวิทยาลัยพยาบาล ในการประชุมสัมมนาการพัฒนากองการที่กองงานวิทยาลัยพยาบาล ได้จัดขึ้น ณ วิทยาลัยพยาบาลพทยรินราชพิชญ์โลก ระหว่างวันที่ 2-5 มกราคม 2533 พบว่า การบริหารจัดการของวิทยาลัยพยาบาลยังขาดประสิทธิภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, กองงานวิทยาลัยพยาบาล, 2533 กะ 5-6) และจากการสัมมนาในเรื่องการพัฒนากิจการศึกษานานาชาติในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6 ของศูนย์ประสานงานการศึกษาพยาบาล สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้มีการให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากิจการศึกษานานาชาติในแผนพัฒนาการศึกษานานาชาติ ระยะที่ 6 โดย จินตนา สุรินทร์ ว่า "ระบบการศึกษานานาชาติต้องปรับปรุง โดยเฉพาะในด้านคุณภาพของผลผลิต โดยจะต้องมุ่งผลิตพยาบาลให้มีคุณสมบัติที่

สามารถจะปฏิบัติงานในระบบการบริการสาธารณสุขที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ" (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, ศูนย์ประสานงานการศึกษาระดับอุดมศึกษา, 2527: 158) ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ด้านการพัฒนาการบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังนี้ " เพื่อให้การบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ให้สถาบันปรับปรุงการบริหารงานให้มีรูปแบบที่ชัดเจนและมีเอกภาพ และพัฒนาบุคลากรทางด้านการบริหารทั่วไป การจัดการ รวมทั้งให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด" และได้กำหนดนโยบาย ในข้อ 11 ว่า " ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละสังกัดจัดทำแผนปฏิบัติการ 5 ปี ให้สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด และนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยรวม" (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, กองแผนงาน, 2529: 16-20)

กองงานวิทยาลัยพยาบาล ได้เห็นความสำคัญของงานวางแผน ได้ดำเนินการเพื่อให้ตอบสนองนโยบายดังกล่าวในหลายประการ และได้กำหนดไว้ในคู่มือการนิเทศวิทยาลัยพยาบาล ให้งานบริหารจัดการของวิทยาลัยพยาบาลนั้น จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำเดือน ให้งานด้านวิชาการ มีแผนแม่บทเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของแต่ละหลักสูตร และให้งานด้านบริการการศึกษามีแผนพัฒนาบุคลากร และแผนกิจกรรมนักศึกษาตลอดปีการศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, กองงานวิทยาลัยพยาบาล, 2534 กะ ภาคผนวก 1-15) ตั้งแต่มีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวนั้น ระยะเวลาผ่านมาจนถึงปัจจุบันยังไม่ปรากฏข้อมูลที่เป็นระบบ มีสารสนเทศ หรือมีผลการศึกษาวิเคราะห์ หรือการวิจัยใด ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพการณ์ ความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับงานวางแผนในวิทยาลัยพยาบาล ยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ที่เป็นระบบที่จะช่วยให้ได้ข้อความรู้หรือให้ข้อมูลที่อาจนำมาสนับสนุนผลการดำเนินงานทางด้านการวางแผนว่า ได้มีการใช้แผนเป็นเครื่องมือของการบริหารเพื่อให้เกิดผล บรรลุวัตถุประสงค์ของการผลิตพยาบาล ด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพและมีการทำงานกันอย่างเป็นระบบ ดังที่ระบุไว้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันของระบบงานวางแผนในวิทยาลัยพยาบาล และจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุง และแสดงให้เห็นปัญหา อุปสรรค ของวิทยาลัยพยาบาลในการจัดระบบงานวางแผน เสนอเป็นข้อมูลต่อกองงานวิทยาลัยพยาบาล ในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดปรับปรุงระบบงานวางแผนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระบบงานการวางแผนและปัญหาการดำเนินงานตามระบบงานวางแผนของ วิทยาลัยพยาบาลภาคเหนือ สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวง สาธารณสุข

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตที่สำคัญ ดังนี้

1. ศึกษาเฉพาะระบบงานวางแผนของวิทยาลัยพยาบาล ในเขตภาคเหนือ จำนวน 5 วิทยาลัยพยาบาล คือ วิทยาลัยพยาบาลลำปาง วิทยาลัยพยาบาลอุตรดิตถ์ วิทยาลัยพยาบาลพะเยา วิทยาลัยพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ และวิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
2. ศึกษาเฉพาะระบบงานวางแผนในปีที่ทำการวิจัยเท่านั้น
3. การศึกษาระบบงานวางแผนครอบคลุมประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้
 - 3.1 การจัดองค์การบริหารและการวางแผนของวิทยาลัยพยาบาล
 - 3.2 การวางแผนและกระบวนการดำเนินงานในการวางแผน
4. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการวางแผน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. วิทยาลัยพยาบาล หมายถึง สถาบันการศึกษาที่ผลิตพยาบาลในสังกัดกองงาน วิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 5 วิทยาลัยพยาบาล คือ วิทยาลัยพยาบาลลำปาง วิทยาลัยพยาบาลอุตรดิตถ์ วิทยาลัยพยาบาล-พะเยา วิทยาลัยพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ และวิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
2. ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล หมายถึง ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล หัวหน้า ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าฝ่ายบริการการศึกษา และหัวหน้างานธุรการ หรือผู้รักษาราชการในแต่ละ ตำแหน่ง หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนในแต่ละตำแหน่ง
3. ระบบงานวางแผน หมายถึง การจัดระบบงานซึ่งครอบคลุมการจัดระบบโครงสร้าง กระบวนการวางแผน และวิธีดำเนินงานในการวางแผนของวิทยาลัยพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาระบบงานวางแผนและปัญหาการดำเนินงานตามระบบงานวางแผนของวิทยาลัยพยาบาลภาคเหนือ สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ข้อมูลจากบุคคล และข้อมูลจากเอกสารจากวิทยาลัยพยาบาลภาคเหนือ 5 แห่ง

1.1 ข้อมูลจากบุคคล ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลทั้งหมด

ประกอบด้วย

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล	จำนวน	5 คน
- หัวหน้าฝ่ายวิชาการ	จำนวน	5 คน
- หัวหน้าฝ่ายบริการการศึกษา	จำนวน	5 คน
- หัวหน้างานธุรการ	จำนวน	5 คน
รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด		20 คน

1.2 ข้อมูลจากเอกสาร เอกสารที่ศึกษาจะประกอบด้วย

- เอกสารที่ใช้ในการวางแผนที่วิทยาลัยพยาบาลได้รับมาจากหน่วยงานต้นสังกัด คือ กองงานวิทยาลัยพยาบาล หรือหน่วยงานอื่น ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข
- เอกสารแผนงาน/โครงการ ที่วิทยาลัยพยาบาลจัดทำขึ้น
- เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวางแผนในวิทยาลัยพยาบาล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แบบนำสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ชนิดไม่กำหนดคำตอบ

2.2 แบบสำรวจเอกสาร

ซึ่งผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวางแผน ระบบงานวางแผน ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยตามหลักการและทฤษฎีของระบบงานวางแผน และสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัยในขั้นต้น โดยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. ทดลองศึกษาระบบงานวางแผนเบื้องต้น (Pilot Study) ที่วิทยาลัยพยาบาลสระบุรี โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล และศึกษาเอกสารแผนและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนของวิทยาลัยพยาบาลสระบุรี
 4. นำผลจากการทดลองศึกษาเบื้องต้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงเครื่องมือ
 5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้ว ไปตรวจสอบประสิทธิภาพของข้อคำถามกับผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพยาบาล
 6. ปรับปรุงเครื่องมือเพื่อความสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง โดยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 7. นำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ในแต่ละวิทยาลัยพยาบาล จนครบทุกวิทยาลัยพยาบาล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
- ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา แสดงขั้นตอน (Process) วิธีการ และแนวปฏิบัติ (Method and guideline) และปัญหาอุปสรรค (Problem) ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษาที่กำหนดในขอบเขตของการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับวิทยาลัยพยาบาลในภาคเหนือ ในการปรับปรุงระบบงานวางแผน
2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับกองงานวิทยาลัยพยาบาล ในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้วิทยาลัยพยาบาลในสังกัด ปรับปรุงระบบงานวางแผนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

การนำเสนอรายงานการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอรายงานการวิจัยในลักษณะพรรณนาความแบบความเรียง โดยเสนอข้อมูลระบบงานวางแผนของวิทยาลัยพยาบาลแต่ละแห่ง และสรุปผลการวิจัยเป็นภาพรวมของระบบงานวางแผนของวิทยาลัยพยาบาลภาคเหนือ สำหรับรายงานการวิจัยประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการนำเสนอรายงานการวิจัย

บทที่ 2 หลักการและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการวางแผน และการศึกษาระบบงานวางแผน ซึ่งจะครอบคลุมในเรื่อง หลักการและแนวคิดพื้นฐานของการวางแผน ระบบการบริหาร และระบบงานวางแผน การจัดการศึกษาพยาบาลของกองงานวิทยาลัยพยาบาล ระบบการบริหาร และการแบ่งส่วนงานในวิทยาลัยพยาบาล แผนการผลิตพยาบาลตามแผนพัฒนาการสาธารณสุขกรอบและประเด็นของแนวความคิดสำหรับการศึกษาวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และรายละเอียดของขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของระบบงานและการวางแผนของวิทยาลัยพยาบาลลำปาง ระบบงานและการวางแผนของวิทยาลัยพยาบาลอุตรดิตถ์ ระบบงานและการวางแผนของวิทยาลัยพยาบาลพะเยา ระบบงานและการวางแผนของวิทยาลัยพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ระบบงานและการวางแผนของวิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก และสรุประบบงานและการวางแผนของวิทยาลัยพยาบาลภาคเหนือ

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย